

İNSAN VE SAĞLIK

Doç. Dr. Ferda Şenel
fsenel@excite.com

Uyuz

“*Sarcoptes scabiei*” adlı küçük bir canlı binlerce yıldır insanları kaşıdırıyor. Yuvarlak vücutlu ve 8 bacaklı küçük canlı deride kendisine bir yuva oluşturuyor ve yol açtığı allerjiye bağlı olarak kaşıntı yapıyor. Bu küçük canlının yol açtığı hastalığa “uyuz” veya tıptaki adıyla skabies deniliyor. Isı ve kokunun izini takip eden küçük canlı, yuva yapmak, yumurtalarını bırakmak ve dışısını atmak için cilt içerisinde tüneller açıyor. Kurtçuk yumurtadan çıktıktan sonra derinin üst kısmına doğru hareket ediyor ve yetişkin canlıya dönüşmek için deri yüzeyinde, “epidermis” denilen tabaka içinde yaşıyor. Bu durum, çok acı veren, şiddetli ve geceleri uyutmayan bir kaşıntıya yol açıyor. Uyuz, herhangi bir kişiden kişiye yakın temasla geçebiliyor. Uyuz etkeni zengin veya fakir, genç veya yaşlı herkese bulaşabiliyor. En çok birbiriyle yakın fiziksel temasta bulunanlarda, özellikle çocuklarda, emziren annelerde ve yaşlı insanlarda görülüyor. Vücut direnci düşük olan kişilerin uyuzla yakalanma riski daha yüksek.

Uyuzun en erken ve en sık belirtisi, özellikle geceleri ortaya çıkan kaşıntı. Vücutta oluşan yaralar ilk olarak küçük kırmızı kabarcıklar ve sivilce şeklinde görülüyor. Hastalık ilerledikçe deri kabuklu ve pullu bir şekil alıyor. Uyuz çoğunlukla vücudun kıvrım yerlerinde başlıyor. En sık etkilenen bölgeler arasında parmaklar araları, dirsek ve bileklerde, kalça ve kemer hizası sayılıyor. Kadınlarda meme başında ve erkeklerde cinsel organda görülebiliyor. Bileziklerin, yüzüklerin altındaki deride saklanıyor veya tırnakların altında görülebiliyor. Çocuklarda daha çok genel bir kaşıntı oluyor. Avuç içi, ta-

ban ve saçlı deri haricinde bütün vücuda yayılabilir. Kişi kaşıntıdan dolayı uykusunu tam olarak alamadığı için yorgunluk ve sinirlilik yapıyor. Uyuzla birlikte bakteri enfeksiyonları birlikte görülebiliyor. Bakteriyel enfeksiyon varsa öncelikle bunun tedavi edilmesi gerekiyor. Uyuz tedavisi daha sonra yapılıyor. Eğer uyuz tamamen tedavi edilmezse belirli bir süre sonra tekrar ortaya çıkıyor.

Uyuz çoğu zaman cilt hastalıkları uzmanı muayenesiyle teşhis ediliyor. Tüm vücudun gözden geçirilmesi gerekiyor. Eğer kesin olarak teşhis konulamıyorsa, şüpheli bölge üzerinden alınan küçük bir cilt parçasının mikroskopla incelenmesi gerekiyor. Uyuz mikroplarının ve yumurtalarının görülmesi teşhisi kesinleştiriyor.

Uyuz hastalığının tedavisi oldukça kolay. Bu hastalıktan, tüm vücut derisine sürülen krem veya losyon şeklindeki ilaç sayesinde kurtulmak mümkün. İlaçın, vücut üzerinde en az 8 saat kalması gerekiyor. Gece yatarken sürülen ilaçtan, sabah uyanınca yıkanarak temizleniliyor. Bu ilaçları sadece dermatoloji uzmanının önerisiyle kullanmak gerekiyor. Bazı ilaçların bebeklerde, küçük çocuklarda, hamile ve emziren kadınlarda, veya felçli kişilerde kullanılması sakıncalı. Tedavide göz önünde bulundurulması gereken en önemli nokta, ailede bulunan bütün bireylerin eş zamanlı olarak tedavi edilmesi. Tedavi edilmeyen tek bir aile ferdi bile diğerlerinin tekrar hastalanmasına yol açabiliyor.

Saç Hastalıkları

Saç ve saçlı deriyi etkileyen birçok durum ve hastalık bulunuyor. Saç dökülmesi bunların başında geliyor. Hormon dengesizlikleri, stres, beslenme yetersizliği, mevsim değişiklikleri, ilaçlar ve çeşitli kimyasal maddeler saç sağlığını etkileyen unsurlar arasında. Saçın, büyüme hızı günde ortalama 0,4 mm ve her gün 25-100 saç telinin dökülmesi normal olarak kabul ediliyor. Ancak bu sayı 200’ün üzerine çıkıyorsa saçlarımız dökülüyor anlamına geliyor. Erkeklerde daha sık olarak görülen saç dökülmesi, 25 yaşına kadar erkeklerin %25’ini, 50 yaşına kadar %50’sini etkiliyor. Erkeklik hormonu olarak da adlandırılan “androjen”le saç dökülmesi arasında ilişki bulunuyor. Saç dökülmesini araştırırken ilk olarak, vücutta enfeksiyon varlığı, troid bezlerindeki sorunlar ve hormon dengesizlikleri araştırılıyor. Altta yatan sebep bulunursa bu-

na yönelik tedavi uygulanıyor. Saç dökülmelerinin çoğu kalıtsal ve bu tür dökülmelerin halen kesin bir tedavisi bulunmuyor. Saçlarda yer yer dökülmelere sebep olan saçkıran hastalığı (*alopecia areata*), saçları etkileyen bir diğer hastalık. Saçkıranda dökülme aniden oluyor ve kesin sebebi bilinmiyor. Psikolojik

gerginlik ve sıkıntılar bu hastalığa yol açtığı düşünülüyor. Hastalık, 1 - 2 santimetre çapında tüysüz, parlak, belirgin sınırlı lekeler şeklinde kendini gösteriyor. Genellikle tedavi edilmese bile, 3 - 6 ayda kendiliğinden iyileşiyor. Nadiren, hızla ilerleyen ve tüm saçı, hatta kaş, kirpik ve vücut tüylerini döken şiddetli türleri görülebiliyor. Saç mantarı da bölgesel kelliğe neden olabiliyor. Dökülen bölgeler üzerinde mantara özgü kepekler, kırık saçlar ve kaşıntı, saçkırandan ayırt edilmesini sağlıyor. Saçlı deride, yağ bezlerinin çok bulunduğu alanlarda kendini gösteren iltihaplanmaya “seboreik dermatit”, diğer adıyla kepek hastalığı deniliyor. Bu durum, kafa derisinde kızarıklık, sarı kabuklanma, kepeklenme ve yağlanmaya yol açıyor. Bu alanlar genellikle kaşıntılı oluyor ve geçici saç dökülmesine sebep olabiliyor. Hastalık psikolojik stres dönemlerinde ve kış aylarında daha sık görülüyor. Tedavisinde özel şampuanlar, kremler ve losyonlar kullanılıyor.